
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

כשרות משפטית במשפט האזרחי בישראל - 62575

תאריך עדכון אחרון 05-10-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: משפטים

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר יעל וקסמן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: swaksman@walla.com

שעות קבלה של רכז הקורס: לפי תאום מראש דרך האי מייל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

שאלת כשרותו המשפטית של אדם היא שאלה העוברת כחוט השני בין הענפים השונים של המשפט האזרחי כגון: מיהו הכשיר משפטית לכתוב צוואה או לחתום על חוזה?, מהן הנסיבות בהן אפשר לבטל פעולה משפטית? כיצד יכול אדם ליתן הנחיות מקדימות לתקופה בה לא יהיה צלול ומהם התנאים בהם יתמנה מקבל החלטות חלופי על אדם. הקורס יפרוס בפני התלמיד את הסוגיות המרכזיות בשאלת הכשרות המשפטית במשפט הישראלי האזרחי, הן בתחום הרכושי, למשל בדיני החוזים, הירושה והשליחות והן בתחום קבלת ההחלטות הרפואיות וינתח את הקושי הרב הנובע מהצורך לשמר את האוטונומיה של היחיד וכבודו העצמי מחד ובין הגנה עליו ועל הציבור מפני פעולות משפטיות העלולות להזיק עקב ירידה קוגניטיבית, פגיעה תפקודית, נפשית או אחרת הפוגעת בהבנתו של מבצע הפעולה בטיב הפעולה ותוצאותיה

מטרות הקורס:

מטרת הקורס לפרוס בפני התלמיד את הסוגיות המרכזיות בדיני הכשרות המשפטית האזרחית בישראל הכוללות את האפשרות להגדיר מיהו הכשיר משפטית לבצע פעולות משפטיות, באלו מקרים ניתן יהיה למנות על אדם מקבל החלטות חלופי ואף להכריזו כפסול דין ומהם התנאים לאישור פעולה משפטית או ביטולה של פעולה משפטית

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה סטודנטים יהיו מסוגלים :

1. להבדיל בין המבחנים השונים לכשרות המשפטית לבצע פעולות בענפי המשפט שנלמדו.
2. למנות את הנסיבות בהן תבטל פעולה משפטית עקב פגיעה בכשרותו המשפטית של אדם בכל ענפי המשפט אשר נלמדו בקורס.
3. לתאר את הנסיבות בהן הדין הישראלי מתיר מינוי אפוטרופוס על גופו ורכושו של אדם ובאילו מקרים אף מתיר להכריזו כפסול דין.
4. להבחין בהבדלים בין כשרות קוגניטיבית, רפואית ונפשית ובין הכשרות המשפטית לבצע פעולות שונות.
5. לנתח מצבים משפטיים על כל צדדיהם ונסיבותיהם והכוללים את שאלת כשרותו המשפטית של מבצע הפעולה ואת תוצאתה של הפעולה ולאזן בין מתן אוטונומיה מרבית למבצע הפעולה ובין הצורך להגן עליו ועל החברה.
6. להכיר את האפשרויות השונות הקיימות למתן הנחיות מקדימות אשר תיכנסנה לפועל עם קיומה של פגיעה בכשרותו המשפטית של אדם.

דרישות נוכחות (%) :

דרישת נוכחות. לא נבדקת נוכחות.

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

1. הגדרת הכשרות המשפטית. על הרב ממדיות של המושג "כשרות משפטית" ומורכבותו. עיון בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות והבנת המושג מתוך החוק.
2. הכשרות המשפטית וחוק הירושה. על כשרות משפטית בכתובת צוואה.
3. הכשרות המשפטית וחוק החוזים. על כשרות משפטית וביטול חוזה.
4. כשרות המשפטית וחוק זכויות החולה.
5. הכשרות המשפטית והחולה הנוטה למות. המציאות המשפטית טרם חקיקת החוק ולאחריו.
6. אלימות נגד אדם, הזנחה עצמית וכשרות המשפטית של הנפגע.
7. הוכחת הכשרות המשפטית בבית המשפט.
8. מינוי אפוטרופוס למי שאינו מסוגל לדאוג לענייניו בעצמו ופסילת דין.
9. על החסרים הפרוצדוראליים במינוי אפוטרופוס בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות.
10. החלטות צוללות בעתיד לא צלול: חלופות למינוי אפוטרופוס, תכנון התקופה הלא צלולה וחוק השליחות.

חומר חובה לקריאה:

סילבוס הכשרות המשפטית במשפט האזרחי בישראל-תשפ"ד

1. הגדרת הכשרות המשפטית. על הרב ממדיות של המושג "כשרות משפטית" ומורכבותו. עיון בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות והבנת המושג מתוך החוק
א. חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות התשכ"ב- 1962 סעיפים 1, 2, 9.
ב. ע"א 1233/94 כהן נ' היועץ המשפטי לממשלה תק-על 95(4), 217 (1995).
ג. יצחק אנגלרד, חוק הכשרות המשפטית והאפוטרופסות, התשכ"ב- 1962 (מהדורה שלישית), 49-57.

2. כשרות המשפטית בטיפול רפואי
א. חוק זכויות החולה התשנ"ו- 1996 סעיפים: 13,14,15,16.
ב. תא (י-ם) 8067/06 ציון מחבר נ' הסתדרות מדיצינית הדסה
ג. עופר קפלן- הסכמה מדעת לטיפול רפואי, רפואה ומשפט, גיליון 28, 218.
ד. טופס יפוי הכוח הרפואי.

3. עמידה בנעליו של החולה הלא כשיר
א. ר"ע 698/86 היועמ"ש נ' פלוני
ב. רע"א 5587/97 היועמ"ש נ' פלוני (קטין) על ידי הוריו.
ג. חוק זכויות החולה (תיקון) מקבל החלטות רפואיות דחופות חלופי זמני, התשפ"ג-2023.

4. הכשרות המשפטית והחולה הנוטה למות
א. הפ (ת"א) 2242/95 א.א. נ' קופת החולים הכללית.
ב. ה"פ 16813-11-14 פלוני נ' היועמ"ש.
ג. התוספת הראשונה-חוק החולה הנוטה למות.
ד. יפוי הכוח המקוצר- חוק החולה הנוטה למות.

5. מינוי אפוטרופוס למי שאינו מסוגל לדאוג לענייניו בעצמו ופסילת דין.

א. אפ (נצ') 1696-07-10 פלונית נ' משרד העבודה והרווחה - חיפה.
ב. ע"א 4377/04 גל גורן הולצברג נ' אביבה מירז, פ"ד סב(2) 661.

6. זכותו של מי שמונה לו אפוטרופוס לבצע פעולות משפטיות.
א. א"פ 47596-07-20 המרכז הישראלי לאפוטרופוסות נ' ב"כ היועמ"ש משרד הרווחה.

7. פסילת דין ותמיכה בהחלטות
א. ה"פ 65034-10-18 ביטון נ' ביטון ואח'.
ב. א"פ 34820-03-15 היועמ"ש נ' אח'.

8. חובת הדיווח והגדרת חסר ישע
א. ע"פ 1280/06 רועי כרמלי נ' מדינת ישראל.
ב. ת"פ (ת"א) 40045-08 מדינת ישראל נ' פינטו ויליאם.

9. חוק ההגנה על חוסים
א. בש"א (שלום נצ') 2441/01 פקיד סעד בלאדב יצחק נ' פלוני תק-של 2001(3), 5597 (בקשה במסגרת חוק ההגנה על חוסים).
ב. בש"א (שלום ת"א) 177089/06 ניצן נ' פלונית אלמונית, תק-של 2006(4), 10209, (בקשה לסידור מוסדי במסגרת חוק ההגנה על חוסים).
ג. בש"א (שלום ת"א) 152711/06 פקידת הסעד נ' שושנה רג'אנו תק-של 2006(1), 27597, 27598 (2006). (אשפוז במסגרת חוק ההגנה על חוסים).
ד. בש 9/95 מדינת ישראל פקיד בסעד נ' פלוני.

10. הכשרות המשפטית וחוק הירושה. על כשרות משפטית בכתיבת צוואה

א. ע"א 5185/93 היועץ המשפטי לממשלה נ' מרום מט (1) 318.
ב. (תא) 52824/10 תע (תא) 52816-10-10 א' נ' י
ג. בעמ 2035/13 פלוני נ' חסויה.

חומר לקריאה נוספת:

משפטית" ומורכבותו. עיון בחוק הכשרות המשפטית והאפוטרופוסות והבנת המושג מתוך החוק.

א. רע"א 3266/07 פלוני נ' הראל-חברה לביטוח בע"מ.
ב. על מורכבות ההגדרה. Aldridge L.R, Competency, Capacity, of Cans Other and Worms, 46 June Advocate (Idaho), 9 (2003
ג. כשרות משפטית כתלויה בתרבותו ואמונותיו של אדם. Kim .Y Helen really I Do"

understand"? Cultural concerns in determining diminished competency, 15 Elder L.J. (2007).

ד. ע"א 4476/03 אלעבסי אחמד נ' עמותת "אלעד עיר דוד פ"ד 282(10) 04 (טרם פורסם) (ה. ר"ע 698/86 היועץ המשפטי לממשלה נ' פלוני, פ"ד מב(2) 661).

2. הכשרות המשפטיות וחוק הירושה. על כשרות משפטיות בכתיבת צוואה.

א. ע"מ (י-ם) 316/02 הדסי נ' יהושע פ"מ תשס"א(2) 661.

ב. ע"א 7506/95 שוורץ נ' בית אולפנא בית אהרון וישראל, פ"ד נד(2) 215 (השפעה בלתי הוגנת).

ג. ע"א 4902/91 שדמה גודמן נ' ישיבת שם בית מדרש גבוה להוראה ודיינות, פ"ד מט(2) 441 (השפעה בלתי הוגנת)

ד. אלמליח, סאמרלי, ארנסט ואחרים משפט הירושה בארץ ובעולם כרך 1, 440 (התשס"ז).

ה. שאול שוחט, מנחם גולדברג, יחזקאל פלומין, דיני ירושה ועיזבון, מהדורה שישיית (2005) עמ' 100-103

ו. שמואל שילה, פירוש לחוק הירושה תשכ"ה- 1965 (1992) 245-249, 265-275.

3. הכשרות המשפטיות וחוק החוזים. על כשרות משפטיות וביטול חוזה.

א. ע"א 403/80 סאסי נ' קיקאון לו (1) 762.

ב. דניאל פרידמן, נילי כהן, חוזים, כרך ב' עמודים 969-1083

4. כשרות המשפטיות וחוק זכויות החולה.

א. ה"פ (חי') 23437-06-09 פלוני נ' אלמונית (אי הסכמה מדעת של יולדת)

ב. אפרת אליאס "הסכמה מדעת של החולה הקשיש" רפואה ומשפט גיליון 18, 14 (1988).

ג. יוסי גרין. משפט ורפואה - יחסי חולה-רופא, עמ' 397-418.

ד. Decides Who : Patients Incompetent for Making Decision ,Weyrauch Samantha and by what Standards? , 35 Tulsa L.J. 765, 779 (2000).

5. הכשרות המשפטיות והחולה הנוטה למות. המציאות המשפטית טרם חקיקת החוק ולאחריו.

א. ה"פ (ת"א) 929/04 חסוי נ' מרכז רפואי ע"ש "אסף הרופא" (בקשה שלא להאריך חיים).

ב. ה"פ (ת"א) 603/05 האפוטרופוס של החסויה פלונית נ' "ארבל" מרכז גריאטרי (בקשה לניתוק מצינור הזנה).

האפוטרופוס של החסויה פלונית נ' "ארבל" מרכז גריאטרי

ג. ע"א 506/88 יעל שפר, קטינה, באמצעות אמה ואפוטרופסיתה נ' מדינת ישראל, פ"ד מח(1) 87.

ד. ע"פ 4688/09 שלמה ראב נ' מדינת ישראל (ניסיון להמתת חסד)

ה. ת"פ (ת"א) 555/75 מדינת ישראל נ' עליזה בת אברהם הלמן פ"מ תשל"ו(2) 134 (המתת חסד)

6. אלימות נגד אדם, הזנחה עצמית וכשרותו המשפטיות של הנפגע.

א. חוק ההגנה על חוסים התשכ"ו-1966.

ב. בש"א (שלום ת"א) 177089/06 ניצן נ' פלונית אלמונית, תק-של 2006(4), 10209, (בקשה

לסידור מוסדי במסגרת חוק ההגנה על חוסים).

ג. בש"א (שלום ת"א) 152711/06 פקידת הסעד נ' שושנה רג'אנו תק-של 2006(1), 27597,

27598 (2006). (אשפוז במסגרת חוק ההגנה על חוסים).

ד. חוק ההתיישנות התשי"ח- 1958 סע' 11 (תיקון תשס"ד)

ה. חוק הכשרות המשפטיות והאפוטרופסות התשכ"ב - 1962, סעיף 33.

7. הוכחת הכשרות המשפטית בבית המשפט.

- א. נוסח התעודה הרפואית המוגשת לבית המשפט (יחולק בשיעור)
ב. *for Methods and Guidelines Legal, Crona. J Spencer & Spiegle. F Richard Evaluating Capacity, 65 The Colorado Lawyer, (June 2003).*
ג. אסנת וולף ורוני וולף "מעמדו המשפטי של המומחה הרפואי הממונה על ידי בית המשפט" רפואה ומשפט 19, 67 (נובמבר 1998).
ד. רוני וולף "חוות דעת רפואית ועדות מומחה" רפואה ומשפט 13, 3 (1995).
ה. אבינועם רכס "הרופא כעד מומחה" רפואה ומשפט 28, 183 (2003).
ו. משה לוטם "מחשבות על חוות דעת רפואית" רפואה ומשפט 8, 24 (1993).
ז. ת"ע (ת"א) 6554/01 כ.ד. נ' כ.ש.
8. מינוי אפטרופוס למי שאינו מסוגל לדאוג לענייניו בעצמו ופסילת דין.
א. תקנות הכשרות המשפטית והאפטרופסות (סדר הדין וביצוע) התש"ל-1970 סעיפים 5, 6.
ב. חוזר מס' 31/99, פנייה דחופה לבית משפט לצורך מינוי אפטרופוס על גוף או לצורך אישור פעולה רפואית, מנהל רפואה, משרד הבריאות, 18 באוגוסט 1999 (יחולק בשיעור).
ג. חוזר מס' 10/2006, מינוי אפטרופוס על גופו של אדם ו/או רכושו במסגרת אשפוז ממושך, מנהל רפואה, משרד הבריאות, 4 ביוני 2006 (יחולק בשיעור).
ד. י' אנגלרד ומ' בס "פעולותיו המשפטיות של לקוי דעת בטרם יוכרז פסול דין" משפטים ט' 335 (1979).
ה. עמ 04 / 1298 פלונית נ' פלונית [פדאור (לא פורסם) 05 (24) 456].
ו. ע"א 1101/99 אליעזר ברקוביץ נ' חנה ברקוביץ משיב פורמלי, תק-על 99(2), 362 (1999).
ז. ע"א 279/78 חובב נ' ירמלוביץ לט (2) 441.
9. על החסרים הפרוצדוראליים במינוי אפטרופוס בחוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות.
א. *Constitutional of Crisis a :Guardianship in Elderly The, Andrews. D Mark Proportions 5 Elder Law journal 75 (1997).*
ב. *in Guardianship Elder of Case the :Law of Shadow the in Aging, .Doron Israel, Journal of Aging & Social Policy, vol. 16(4) 59 (2004).*
ג. חיים פיזם "היבטים משפטיים וסוציאליים במעמדן וסמכויותיהם של פקידי הסעד לסוגיהם" הפרקליט לג 498, 501 (תשמ"א).
ד. הצעת חוק של חברי הכנסת יצחק גלנטי ואחרים. הצעת חוק הכשרות המשפטית והאפטרופסות (תיקון - חובת מינוי עורך דין, התשס"ז-2007).
10. החלטות צלולות בעתיד לא צלול: חלופות למינוי אפטרופוס ותכנון התקופה הלא צלולה.
N. J. Knauer "Defining Capacity: Balancing the Competing Interests of Autonomy and Need" 12 Temp. Pol.& Civ. Rts. L. Rev. 321 (2003)

מרכיבי הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 100 %

מידע נוסף / הערות:
